

Over *Clematis* voor bijen

Tekst en foto's Wim Snoeijer

Wim Snoeijer is docent Plantenkennis bij de Ontwerp Academie in Hazerswoude/Boskoop. Hij heeft veel over *Clematis* en andere planten geschreven en heeft als hobby planten veredelen en herbarium maken. In 2024 verzorgt hij de rubriek over drachtplanten.

Voor mij als liefhebber onvermijdelijk, een artikel over *Clematis*, maar *Clematis* als drachtplant voor honingbijen valt niet mee. Gelukkig is het geslacht heel groot en divers, met ongeveer 375 soorten en meer dan 5000 cultivars, en is er zeker iets voor bijen te halen.

Langste dag

Clematis 'Fascination' is de cultivar die de meeste honingbijen aantrekt. De planten worden ongeveer 1,5 m hoog en hebben urnvormige bloemen in donkerviolet. Ik heb mijn 'Fascination' eind juni afgeknipt, in de hoop op nieuwe groei en bloei, wat normaal gebeurt. Maar toen volgde er droogte en had de plant geen zin meer om opnieuw uit te lopen.

Veel klimmende, misschien wel alle, zomerbloeiende cultivars kun je zo rond de langste dag afknippen op 1 - 1,5 m boven de grond. De plant loopt opnieuw uit en dan heb je eind augustus weer bloemen tot in oktober. Afknippen van zomerbloeiende cultivars rond de langste dag is geen gebruikelijke snoeitijd, omdat deze cultivars beginnen met de bloei of al in bloei staan, en dit jaar werkte dat bij *Clematis* 'Fascination' dus niet. Helaas heb ik daarom geen foto's van honingbijen op de bloemen van *Clematis* 'Fascination', maar gelukkig nog wel foto's van vorig jaar, met hommels. Van zowel de zomerbloeiende als de vaste plant-clematis is de snoeitijd normaliter in februari. Knip dan tot zo'n 10 cm boven de grond.

Clematis Diversifolia Groep

De Diversifolia Groep is een gemengde groep met verschillende bloemvormen. Naast de urnvormige bloemen van *Clematis* 'Fascination' en de klokvormige bloemen van *Clematis* 'Jan Fopma', zijn er ook cultivars die open-klokvormige bloemen hebben die horizontaal staan of iets knikkend, in sommige cultivars zelfs rechtopstaand.

Een aantal van deze cultivars wordt ook als snijbloem in Tanzania gekweekt, bijvoorbeeld *Clematis*

'Amazing London'. Voor de snijbloemen wordt bij de handelsnaam het merk 'amazing' gebruikt, als tuinplant heet *Clematis* 'Amazing London' dan *Clematis* 'East River'. Verder worden *Clematis* 'Star River' en *Clematis* 'Blue Pirouette' ook voor snijbloem gebruikt. Als tuinplant zijn dit zeer rijkbloeiende planten die veel verschillende insecten aantrekken, vooral voor het stuifmeel. De planten worden gemiddeld zo'n 2 tot 2,5 m hoog en ze klimmen niet. De takken kunnen door andere struiken groeien of bijvoorbeeld tegen een klimrek gebonden worden. In onze tuin heb ik betonmatten en dan is opbinden met een touwtje gemakkelijk.

Clematis 'Jan Fopma'

Clematis 'Jan Fopma' zit ook in dezelfde cultivargroep als 'Fascination', de Diversifolia. *Clematis* 'Jan Fopma' heeft klokvormige bloemen in purper en kan wel 2,5 m hoog worden. De plant kan daarna in februari tot boven de grond terug gesnoeid worden.

Dit jaar was *Clematis* 'Jan Fopma' een topplant in de tuin wat bloei betreft. Er zaten altijd veel insecten bij en in de bloemen.

Clematis Heracleifolia Groep

Een andere, nogal belangrijke groep voor insecten is de Heracleifolia Groep. Hierin zitten clematissen die zich gedragen als vaste planten, de bloeitakken sterven 's winters af en de planten lopen vanuit de basis weer uit. Een enkele cultivar heeft takken die 's winters niet afsterven maar wel elke februari op 10 cm boven de grond gesnoeid kan worden voor rijke bloei. De meeste soorten en cultivars hebben urnvormige bloemen, maar bij

sommige cultivars zijn de bloemblaadjes uitgespreid. De urnvormige bloemen trekken ook vlinders aan, bijvoorbeeld *Clematis* 'Wyevale' en *Clematis* 'New Love'. Het gaat dan niet alleen om de koolwitjes maar ook vlinders als gehakkelde aurelia,

Clematis 'Fascination' (Diversifolia Groep) met een hommelt die een verwoede poging doet om onderin de bloem te komen voordat de concurrent het overneemt

Clematis 'Blue Pirouette' (Diversifolia Groep) met zweefvlieg

Clematis 'East River' (Diversifolia Groep) met honingbij

Clematis 'Blue Dwarf' (Heracleifolia Groep) met geaderd koolwitje

Clematis heracleifolia met honingbij

Clematis Star River' (Diversifolia Groep) met honingbij

Clematis 'Wyevale' (Heracleifolia Groep) met zweefvlieg en geduldig wachtend geaderd koolwitje

Clematis 'Jan Fopma' (Diversifolia Groep) met een hommelt die doorheeft dat oudere bloemen helemaal opengaan waardoor de tong gemakkelijk onderin de bloem gestoken kan worden

Clematis 'Pink Dwarf' (Heracleifolia Groep) met een zweefvlieg

Clematis 'Wyevale' (Heracleifolia Groep) met geaderd koolwitje

Clematis 'Annabella' (Viorna Groep) met een hommelm die de bloem stevig in de klauwtjes heeft

Clematis crispa met gaatje

Clematis 'Everett' (Viorna Groep) met hommelm

Clematis 'Fascination' (Diversifolia Groep) met *Clematis* 'forever friends' (Jackmanii Groep)

dagpauwoog en kleine vos bezoeken de bloemen. Normaal gesproken is het niet nodig deze vaste plant-clematis op te binden, de bloemtakken blijven vanzelf rechtop staan, dus ook hoge cultivars als *Clematis* 'Wyevale' die wel een meter hoog kan worden. In deze groep heeft *Clematis* 'Wyevale' wel de grootste bloemen en, naar mijn mening, de lekkerste geur.

Clematis Viorna Groep

Cultivars in de *Clematis* Viorna Groep zijn moeilijk te kweken en dus is er weinig aanbod. Wanneer er wel planten te koop zijn, is de prijs soms ook wat hoger. Zelf zaaien gaat prima, zaad is online makkelijk te kopen. Het duurt een paar jaar voordat je bloemen hebt, maar dan heb je wel een pareltje in de tuin. Honingbijen heb ik nog nooit op *Clematis* uit deze groep gezien, hommels

wel en die worstelen zich naar binnen om bij de nectar te komen. Het loont beslist om een paar minuten rustig te kijken wat voor moeite de hommelm allemaal doet om bij de nectar of het stuifmeel te komen. Ik heb één keer een bloem gezien met een geboord gaatje. Het is bekend dat hommels en bijen dit soms doen, ook bij andere bloemen, om de lange bloembuis te omzeilen en zo gemakkelijk bij de nectar te komen. De

Clematis terniflora, eind september gefotografeerd in de voormalige Harry van de Laar Tuin in Boskoop. De plant staat er nog steeds en het terrein, zonder hek, is vrij toegankelijk.

Clematis terniflora met honingbij

soorten die in Noord Amerika in het wild groeien, zoals *Clematis crispa*, worden ook wel bezocht door kolibries.

Clematis 'Annabella' wordt commercieel gekweekt en is soms verkrijgbaar, *Clematis* 'Everett' niet, maar is van zaad te kweken. De scheuten of stengels sterven in de winter af, de eenjarige scheuten van *Clematis* 'Annabella' groeien 1 of 2 m, *Clematis* 'Everett' kan wel 5 m halen en groeit

in onze tuin in een grote *Prunus serrulata* 'Fugenzo'.

Clematis terniflora

Geur is een persoonlijke ervaring. De één ruikt niets, de ander vindt het lekker ruiken en voor de derde is het onaangenaam. Er zijn best veel soorten en cultivars *Clematis* die een aangename geur verspreiden en daar hoort *Clematis terniflora* ook bij. Misschien heeft elke kwekerij wel zijn eigen kloon. De kloon op de foto heb ik ooit als zaadje ontvangen van Dr. John Howells in Engeland. Hij had van deze soort vijf wild verzamelde zaden ontvangen uit Japan. Eén zaadje kiemde en die plant staat op de foto. *Clematis terniflora* is voor insecten erg belangrijk vanwege de bloeitijd. De bloei kan al eind augustus beginnen maar de hoofdbloei is meestal in de tweede helft van september tot eind oktober. Belangrijk, omdat in die tijd niet zo veel planten in de tuin meer bloeien. Een bonus voor de mens is de geur die als 'amandelgeur' wordt omschreven en op een rustige herfst dag met hoge luchtvochtigheid op wel 10 m afstand te ruiken is.

Clematis terniflora kan in februari boven de grond afknijpt worden en

dan kunnen de eenjarige scheuten zo'n 4-5 meter lang worden, afhankelijk van onder andere de standplaats en grondsoort. Als je de plant niet afknijpt en bijvoorbeeld in een (dode) boom laat groeien dan kan de plant makkelijk hoger dan 10 meter worden.

Clematis met rozen

De soorten en cultivars die ik in dit artikel noem zijn maar een fractie van het geslacht en ik noem onze inheemse *Clematis vitalba*, de bosrank, niet eens, terwijl de bloemen soms vol zitten met vliegjes. Alle soorten worden bezocht door insecten, vooral de cultivars met stuifmeel draden trekken veel verschillende insecten aan.

Clematis wortelt oppervlakkig, (klim) rozen wortelen diep, vandaar dat deze twee planten in de tuin uitstekend kunnen samengroeien. Het gemakkelijkste is om zomerbloeiende *Clematis* in februari kort boven de grond te snoeien, hierna kun je de stengels als een bundel in één keer uit de klimroos rukken en dan kun je de klimroos snoeien. Hierna mest geven aan de klimroos, de *Clematis* zal dit zeer waarderen en in de zomer rijk bloeien. De insecten kijken er elk jaar naar uit. ●